

Ladányi Sándor (szerk. Ladányi Sándor (szerk.): Adalékok... Dokumentumok

Jószerevével annyit tudunk forradalmunk, a kemény előzmények és a súlyos következmények egyházi vonatkozású történéseiről, amennyi Mindszenty bíboros szerepével kapcsolatos. Pedig a többi egyházat is keményen sújtotta a diktatúra és Nagy Imre első kormányzása idején ezekben is egyre több jele mutatkozott a változás igényének. 1954 nyarától a református lelkipásztorok a legkülönbözőbb fórumokon mind nyíltabban szóltak a bajokról. Így bontakozott ki a Református Megújulási Mozgalom. Ennek kiemelkedően fontos dokumentuma volt a Rákosi által 1948-ban leváltott, azonban változatlan tekintélynek örvendő Ravasz László püspök 1956 nyarán készült Memoranduma. A dokumentum, amely a diktatúra vallás- és egyházellenes politikáját mélyenszántóan elemzi, egyúttal önkritikát gyakorol: "Súlyos hiba volt 1944 előtt, hogy az egyház túlságosan összefonódott egy egyébként vele rendkívül előzékeny, tőle nem sokat követelő konzervatív államhatalommal, melynek uralma azonban végül is országos katasztrófában végződött..." Ugyancsak Ravasz László volt az, aki 1956. november 1-jén - Mindszenty beszéde előtt két nappal - intézett rádiószózatot a magyarsághoz a reformátusok képviselőjeként. Ebben a püspök elismerte, hogy egyháza túlzottan is kiszolgáltatta a diktatúrát. Egyszersmind mérsékletre intett: "Még gondolni sem merjen senki az elmúlt korszakok rendszereinek visszaállítására! ... Életfeltétel és létkérdés, hogy mielőbb helyreálljon a rend, a nyugalom." November 13-án született Ravasz Körlevele. Ebben a püspök sajátos módon "határolta el" egyházát a forradalomtól. Kijelentette, hogy a reformátusok megújulási mozgalma nem politikai jellegű és nem függvénye az országos politikának. Ismételten elítélt minden restaurációs gondolatot és jelezte, hogy magukra nézve kötelezőnek tartják az állammal 1948-ban kötelező egyezményt. (Amelyet 1956 előtt is mindig maga az állam szegett meg.)

Talán ennyiből is látszik, ez a Ladányi Sándor szerkesztésében közreadott, barokkos címével is óvatosságot, körültekintést sugalló kötet, az Adalékok a Magyarországi Református Egyházban az 1956-1957-es esztendőben történetekhez - Dokumentumok, a Kálvin Kiadó nagy tetteinek egyikeként kivételesen fontos, és nagyon összetett kérdésekkel szembesít. Mindazzal, amellyel - noha megosztja, az egyház máig nem tudott dűlőre jutni. Vitatott szerepek, törekvések, döntések, megannyi, úgymond az egyház érdekében kötött alku, kompromisszum, az ellenállás és együttműködés, a megtérés és elvadulás dokumentumai sorakoznak itt, s nyitják meg az eszmecsere lehetőségét. Amellyel élni, noha kikerülhetetlen, bizony nem lesz könnyű. Épp az érintetteknek nem. (Kálvin, 524 oldal, 3200 forint)

Hovanyecz László